

MARTIN PÁNEK | Str. 2

NĚMECKÝ ZÁKON NA ZRUŠENÍ: PIVNÍ „REINHEITSGEBOT“ LETOS SLAVÍ 500 LET

Letos v Německu uplyne 500 let od přijetí tzv. zákona o čistotě piva. Tento předpis nakazuje, že se pivo smí vyrábět pouze z chmelu, ječmene a vody. Výzkumy ukazují, že Němci proto dávají čím dál více přednost zahraničním pivům.

© Givaga / dollarphotoclub

BJØRN LOMBORG // // // **BRYAN CAPLAN** // // // // **SARAH SKWIREOVÁ** // // **MAREK NUMERATO** // // //

TYHLE DĚTI NEPOTŘEBUJÍ SOLÁRNÍ PANELE

O utrácení miliard dolarů ve jménu boje s klimatickými změnami v zemích, kde lidé potřebují pomoc s tuberkulózou, malárií a hladomorem. Od konce konference OSN o klimatických změnách (odehrávala se v Paříži od 30. listopadu do 11. prosince 2015) se bohaté země a rozvojové organizace mohou přetřhnout...

STR. 3

PROČ OTEVŘÍT HRANICE

Politici na obou stranách Atlantiku už zase hledají další a lepší způsoby, jak omezit imigraci. V Americe republikánští kandidáti nahlas přemýšlí o větších a silnějších zdech, zatímco v Evropě politické špičky doufají, že někdo nějak přijde na to, jak na Střední východ dostat mír a ukončit tak syrskou uprchlickou krizi.

STR. 4

SCIENCE FICTION VZÁCNOSTI

Všichni tu scénu známe. Uhlazený kapitán vesmírné lodi přistoupí ke konzoli a požádá: „Čaj. Earl Grey. Horký.“ Počká pár sekund a před ním se zjeví nablýskaný hrnek horkého, perfektně uvařeného čaje. Od středověkých snů o Zemi peciválů, kde jsou střechy poseté moučníky místo šindelů a pečení holubi lítají do našich čekajících úst...

STR. 5

PREZIDENT POHROMA

Letos v lednu uplynuly již tři roky od chvíle, kdy si Česko zvolilo prvního prezidenta v přímé volbě. Stal se jím Miloš Zeman, který je již počátku politického comebacku, tedy od momentu, kdy zahájil prezidentskou předvolební kampaň, velmi výraznou postavou české politické scény. Dlouhodobě se mu daří strhávat mediální pozornost, současně ovšem také rozdělovat společnost na dva nesmiřitelné tábory.

STR. 6

NĚMECKÝ ZÁKON NA ZRUŠENÍ. PIVNÍ „REINHEITSGEBOT“ LETOS SLAVÍ 500 LET

Letos v Německu uplyne 500 let od přijetí tzv. zákona o čistotě piva. Tento předpis nakazuje, že se pivo smí vyrábět pouze z chmelu, ječmene a vody. Výzkumy ukazují, že Němci proto dávají čím dál více přednost zahraničním pivům.

Německý (nechvalně) proslulý *reinheitsgebot*, což je zastřešující termín pro německé pivní regulace, byl zamýšlen tak, aby předcházela podvodům, zamezil sládkům konkurovat pekařům a ochránil jižanské sládky od severní konkurence. Do dnešních dob přežil od středověku. Po sjednocení Bavorska začal 23. dubna 1516 platit na celém jeho území nejvlivnější vzor současného předpisu; předchůdce tohoto vzoru se datuje až do roku 1487, kdy byl vyhlášen v mnichovském vévodství.

Zákon obsahoval zcela jasnou větu: *Obzvláště žádáme, aby se odted' všude v našich městech, městysech a na venkově v žádném pivu nepoužilo více přísad než pouze ječmen, chmel a voda.*[1]

Dále zákon stanovoval maximální ceny, např. maximálně jeden feník za máz (1,069 litru) v zimě, dva feníky v létě; hospodský si mohl přihodit až jeden halér (půl feníku), což byla jeho maximální povolená marže. Kdo se těmto předpisům vzpříčil, tomu bylo veškeré pivo zkonfiskováno.

Možná si říkáte, kde jsou kvasinky. Ty ještě nebyly v roce 1516 známy a do zákona byly doplněny až po moderním sjednocení Německa, v tzv. „provizorním pivním zákoně“ z roku 1993.

V roce 1987 se na základě stížnosti francouzských sládků německým *reinheitsgebotem* zabýval Evropský soudní dvůr. Ten shledal, že německý zákon je protekcionis-

tický, a tudíž v rozporu s článkem 30 Římské smlouvy.[2] Rozhodnutí se ale týkalo pouze dováženého piva, takže si Němci mohli tento zákon ponechat a nadále tak škodit vlastním pivovarům.

//////////////////////////////////////
Zákon obsahoval zcela jasnou větu: *Obzvláště žádáme, aby se odted' všude v našich městech, městysech a na venkově v žádném pivu nepoužilo více přísad než pouze ječmen, chmel a voda.*

V 90. letech byl *Neuzellerský klášterní pivovar* varován, že zákon porušuje. Vyjednal si, že může pivo nadále prodávat pod názvem Černý opat, avšak v názvu nesmělo být slovo pivo. Po desetiletých tahanicích, které vešly ve známost jako braniborská pivní válka, bylo tomuto pivovaru nakonec povoleno, aby svoje pivo prodával pod názvem *bier*. Regulace byla postupem času dále oslabena a je možné získat výjimky (např. pro bezlepkové pivo), avšak zákon nadále platí. Ve středověku testovali inspektori dodržování tohoto zákona tím, že pivo vylili na židli, na tu si sedli a zkoušeli, jak moc se jejich kožené kalhoty k židli přilepí.[3] Dnes máme k dispozici vědeckější

metody. Ty nám říkají,[4] že mladá generace si místo německého piva připraveného podle zákona o čistém pivu raději připije pivem zahraničním, např. americkými *craft beers*.

Oceňovaný delawarský pivovar *Dogfish Head* se na svém webu dokonce vychloubá: „*V roce 1995 se Dogfish Head utřhl z pout a začal vařit extrémní, exotická, výjimečná piva a od té doby na reinheitsgebot ukazujeme dlouhý nos.*“ Dále tento pivovar říká, že jeho piva jsou inspirována pivy, která se vařila před několika stovkami či dokonce tisíci let, dávno před *reinheitsgebotem*, piva s přísadami jako čekanka, kořen lékořice, javorový sirup, med, dýně, rozinky nebo hnědý cukr.[5] Ukazuje, že právě německý zákon šel proti tradici, ne naopak.

Ladislav Sás, jednatel sokolovského minipivovaru Permon, okomentoval pro LF německý *reinheitsgebot*: „Mohu jen potvrdit, že mladí konzumenti obecně hledají rozmanitost a trojkombinace Pils-Weizen-Bock jim určitě nestačí. Z našeho pohledu by mohlo být změkčení přístupu v tom, že všechny dodatečné suroviny by musely v původní podobě projít celým varným procesem. Pak by nám prošlo všechno pivo, například i Pumpkin, Chilli a Honey, kde se vše přidává na začátku výroby v nepředpracovaném stavu do várky. Kategorie „ochucené pivo“ – s maceráty, mixy, radlery by měla i nadále určitě zůstat mimo.“

Když už nám vlády škodí neustálým schvalováním dalších a dalších zákonů, mohly by aspoň to pivo nechat být a *reinheitsgebot* zrušit.

[1] Originální znění (přepsané v současném německém pravopisu): *Ganz besonders wollen wir, dass forthin allenthalben in unseren Städten, Märkten und auf dem Lande zu keinem Bier mehr Stücke als allein Gerste, Hopfen und Wasser verwendet und gebraucht werden sollen.*

[2] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 13. března 1987 ve věci 178/84 *Komise v. Německo*. Dotčený čl. 30: „Množstevní omezení dovozu, jakož i veškerá opatření s rovnocenným účinkem jsou mezi členskými státy zakázána, [...]“

[3] Mimi Y. Lee (1988): *Commission v. Germany and Article 36 Protection of Human Life and Health* <http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1261&context=njlb>, pozn. pod čarou č. 14

[4] *German beer purity law 'increasingly irrelevant' to young consumers* <http://www.foodbev.com/news/german-beer-purity-law-increasingly-irrelevant-to-younger-consumers/>

[5] *Ancient Ales* <http://www.dogfish.com/ancientales>

Martin Pánek

Autor je šéfredaktorem *Laissez Faire*. Článek čerpá z článku *Baylena Linnekina „Germany's 500-Year-Old Beer Purity Law Needs to Go“* atičtěného na adrese <https://reason.com/archives/2016/01/02/germanys-500-year-old-beer-purity-law-re>

TYHLE DĚTI NEPOTŘEBUJÍ SOLÁRNÍ PANELE

O utrácení miliard dolarů ve jméno boje s klimatickými změnami v zemích, kde lidé potřebují pomoc s tuberkulózou, malárií a hladomorem.

Od konce konference OSN o klimatických změnách (odehrávala se v Paříži od 30. listopadu do 11. prosince 2015) se bohaté země a rozvojové organizace mohou přetřhnout, aby se zařadily mezi cool skupinu financující „klimatickou pomoc“. To je hezké, ale prakticky to znamená, že těm, kteří jsou na tom na světě nejhůř, říkáme: nepotřebujete léky, síť proti komárům ani pořádné jídlo, nýbrž solární panely. A to je strašná zpráva.

9. října prezident Světové banky Jim Yong Kim slíbil navýšit o jednu třetinu přímé klimatické investice, díky čemuž se nyní celkové roční pomoci pro rok 2020 odhadují na 29 miliard amerických dolarů. Ještě v září se čínský prezident Xi Jinping zavázal dorovnat Obamův plánovaný příspěvek do zelenoklimatického fondu GFC OSN čítající tři miliardy dolarů a Velká Británie by do pěti let měla převést 8,9 miliardy dolarů ze svého rozpočtu mezinárodní pomoci na pomoc klimatickou. Francie slibuje zvýšit roční příspěvek do roku 2020 na 5,6 miliardy (oproti dnešním 3,4 miliardám) a Africká rozvojová banka chce klimatické investice ve stejném termínu ztrojnásobit až na pět miliard, tedy na 40 % celého svého portfolia.

Všechny tyto sliby mají šest let staré kořeny v chaosu kodaňského klimatického summitu, na kterém se vyspělé státy unáhleně zavázaly do roku 2020 zvýšit platby pro „klimatické financování“ chudých zemí na 100 miliard dolarů ročně. Samotná viceprezidentka a zvláště zmocněnkyně pro klimatické změny Světové banky Rachel Kyteová nedávno pro The Guardian přiznala, že je to číslo, které se na ničem nezakládá a vzniklo ve vzduchoprázdnu v rámci snah sjednat na poslední chvíli alespoň

nějakou dohodu. Jenže přesto se na splnění téhle částky pohlíží jako cíl zásadní pro úspěch nedávného pařížského setkání.

Je to hluboce znepokojivé, protože peníze na klimatické záležitosti se odvádějí na úkor zlepšení veřejného zdraví, vzdělání a hospodářského rozvoje. OECD provedla analýzu asi 70 % celkové globální rozvojové pomoci a zjistila, že na věci související s klimatem se vynaloží zhruba jeden americký dolar ze čtyř.[1]

Jenže ve světě, kde na podvýživu ročně zemře minimálně 1,4 milionu dětí, 1,2 miliardy lidí musí přežít v extrémní chudobě a 2,6 miliardy se musí obejít bez čisté pitné vody a základní hygieny, je stále výraznější důraz na klimatickou pomoc nemorální.

A nepřekvapivé jsou i výsledky online ankety MY World 2015, kterou si zadala OSN. Přes osm milionů účastníků z celého světa mělo odpovědět na jednoduchou otázku „Co je pro vás nejdůležitější?“. Mezi obyvateli těch nejchudších zemí „boj proti změně klimatu“ tragicky propadl a z celkového počtu 16 kategorií skončil s velkým odstupem poslední. Občané třetího světa naopak zařadili mezi nejdůležitější otázky „dobré vzdělání“, „lepší zdravotní péči“, „lepší pracovní příležitosti“, „férovou a odpovědnou vládu“ a „dostupnější výživné jídlo“.

Podle nedávno zveřejněné studie Neha Raykara a Ramanana Laximanarayana z Indické nadace veřejného zdraví[2] by stačilo jen 570 milionů dolarů ročně – tedy 0,57 % ze stomiliardového klimatického rozpočtu – k tomu, aby se do roku 2025 předešlo celé polovině úmrtí způsobených malárií. Přímá preventivní opatření (jako třeba síť proti komárům) by tak mohla každý rok podle odhadů zachránit 300 000 životů.

Když místo lepšího zdravotnictví nebo škol dáme těm nejhůř strádajícím solární panely, je to neomluvitelná sebestřednost. Zdroje zelené energie mohou být fajn pro provoz jedné žárovky nebo k nabití telefonu, ale pro

Aby se efektivně vyřešil problém globálního oteplování, bude potřeba dlouhodobých inovací, díky kterým bude zelená energie dostupná všem. Bohaté země se snaží, co mohou, aby vypadaly ekologicky a velkorýse, zatímco ty

© forcdan / dollarphotoclub

boj s energetickou nesoběstačností těch nejchudších zemí jsou v zásadě zbytečné.

Podle zdrojů Světové zdravotnické organizace trpí tři miliardy lidí na celém světě ve svých domovech znečištěním vzduchu, protože jsou nuceni pálit kvůli přípravě jídla dřevo, uhlí nebo hnůj. Jsou to lidé, kteří hned teď potřebují přístup k dostupné a spolehlivé elektřině. A přesto je rozvoj čistých alternativ k pálení škodlivin podfinancovaný, protože nejsou považovány za „obnovitelné“.

V roce 2014 vyšla zajímavá studie Centra Globálního rozvoje,[3] ve které se píše: „Více než 60 milionů dalších lidí v chudých zemích by mohlo získat přístup k elektřině, jestliže by Overseas Private Investment Corporation“ (instituce americké vlády, která financuje rozvojové programy) „bylo umožněno investovat nejen do obnovitelných zdrojů, ale také do zemního plynu.“

chudé se tlačí ve frontě na obdržení dotací. Ve skutečnosti však není klima oblastí, ve které mohou vyspělé země pomoci nejlépe, a ani tou, ve které ty rozvojové pomoci chtějí nebo potřebují.

[1] OECD: Aid activities targeting Global Environmental Objectives; <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=RIOMARKERS>
[2] Copenhagen Consensus: Health - Infectious Diseases; <http://www.copenhagenconsensus.com/post-2015-consensus/health-infectious-diseases>

[3] Maximizing Access to Energy: Estimates of Access and Generation for the Overseas Private Investment Corporation's Portfolio; http://www.cgdev.org/sites/default/files/maximizing-access-energy-opic_1.pdf

Bjørn Lomborg

Autor je ředitelem Copenhagen Consensus Center a autorem knih „Skeptický ekolog“ a „Zchladte hlavu!“

Přeložil Ondřej Trhoň.

PROČ OTEVŘÍT HRANICE

Politici na obou stranách Atlantiku už zase hledají další a lepší způsoby, jak omezit imigraci. V Americe republikánští kandidáti nahlas přemýšlí o větších a silnějších zdech, zatímco v Evropě politické špičky doufají, že někdo nějak přijde na to, jak na Střední východ dostat mír a ukončit tak syrskou uprchlickou krizi. A vprostřed všech těch debat o tom, jak imigraci omezit, není slyšet nikdo, kdo by se ptal, jestli je to vůbec správně. A přitom to je diskuze, kterou bychom měli vést.

Některá z největších vítězství bojovníků za sociální spravedlnost nás v Americe během 20. století ve výsledku stály méně než nic. Zrušení zákonů segregujících černošské obyvatelstvo v některých jižních státech USA, které omezovaly práva černochoů pracovat i u těch podnikatelů a firem, jež byly ochotné je zaměstnat, nepomohlo jen Afroameričanům – obohatilo také celou naši společnost, protože zrovnoprávnění černoši mohli plně rozvinout svoje schopnosti a talent. Když bylo americkým ženám konečně dovoleno zastávat i tradičně mužská zaměstnání, nebylo to vítězství jen pro ně samotné. Nechat ležet ladem půlku schopné, cílevědomé a důvtipné pracovní síly by bylo tragickou ztrátou pro celé Spojené státy.

//////////////////////////////////////

A vprostřed všech těch debat o tom, jak imigraci omezit, není slyšet nikdo, kdo by se ptal, jestli je to vůbec správně. A přitom to je diskuze, kterou bychom měli vést.

Právě tyto úspěchy by nás měly přimět k zamyšlení, jestli náhodou nejsou nějaké další

způsoby, které přehlídíme, jak naši společnost učinit spravedlivější a zároveň bohatší. A jak se ukazuje, taková příležitost se skrývá přímo před námi: místo abychom zdvojnásobili naše úsilí imigraci regulovat, měli bychom se vrátit k historicky prověřené americké politice otevřených hranic a přijmout každého, kdo touží svůj život poctivou prací zlepšit.

Většina zemí vítá turisty s otevřenou náručí, ale přesto vyspělé státy ostře omezují ty cizince, kteří se v nich chtějí usadit, najít si práci a začít nový život. A pokud bychom tenhle přístup nebrali jako normu, přišel by nám určitě divný. Imigranti, stejně jako turisté, totiž nejsou žebráci, ale úplně obyčejní platící zákazníci. Stejně jako naši (američtí) předci i dnešní přistěhovalci přicházejí, aby svou práci vyměnili za naše zboží. Většina z nich se stěhuje kvůli tomu, že jsou tu produktivnější, a tím pádem vydělají víc než doma. Představte si to: pokud byste žili v Sýrii nebo na Haiti, tak byste asi taky moc produktivní nebyli.

A jsou to ztráty, které si svou výškou zahrávají s naší produktivností. Podle běžných ekonomických odhadů by se zhruba zdvojnásobila celosvětová výroba,[1] kdyby bylo každému umožněno být zaměstnán kdekoli na světě, což by mimochodem byla nejpřínosnější ekonomická reforma v celé historii lidstva. To není ekonomie malých potůčků: mluvíme o ekonomických výhodách v dimenzích Niagarských vodopádů.

Přistěhovalci jen vzácně potřebují charitativní nebo jinou pomoc. Na určité úrovni i ti nejhlasitější obhájci příškrzení hranic vědí, že do jiných států přicházejí imigranti pracovat, a proto rádi podporují drakonické zákony, které omezují vstup cizinců na pracovní trh. Syrským uprchlíkům sice bude chvíli trvat, než se postaví na nohy, ale až se tak stane, rádi si najdou práci,

pokud jim to ovšem hostitelská země dovolí.

Země s příliš štedrým sociálním státem se sice o co bát mají, ale existuje levná a humánní alternativa k plošným zákazům: a sice omezení přístupu migrantů ke státním dávkám. Kreativních řešení lze najít řadu: ať je to možnost pobírání vládních příspěvků až po prvních 10 letech trvalého pobytu, nebo dejme tomu po 100 000 amerických dolarů odvedených na daních.

//////////////////////////////////////

Podle běžných ekonomických odhadů by se zhruba zdvojnásobila celosvětová výroba,[1] kdyby bylo každému umožněno být zaměstnán kdekoli na světě, což by mimochodem byla nejpřínosnější ekonomická reforma v celé historii lidstva.

Kritici imigrace tvrdí, že přistěhovalectví má negativní vliv na výši mezd, štedrost rozpočtů, kulturu, míru zločinnosti, politiku a mnoho dalšího. A přesto seriózní výzkumy většinou končí s tím, že bojovníci proti přistěhovalectví dělají z komárů velbloudy.[2] Ať už je to jakkoliv, ekonomické přínosy otevření hranic jsou tak velké, že hravě přebijí nepřesvědčivé stesky kritiků. Mluvíme totiž o růstu bohatství v řádech *bilionů* dolarů, které bychom rok co rok získávali. Ale ani nemusíme fatalisticky brát dobro spolu s nutným zlem. Spojené státy by mohly vyhlásit daňové přírážky na výdělků přistěhovalců a příjmy z nich využít na snížení daňové zátěže Američanů bez pořádné praxe a odbornosti. Vláda by mohla od příchozích požadovat plynou

angličtinu a získání plného občanství (a tedy práva volit) by šlo podmínit prokázáním bezchybné znalosti amerického politického systému. Jestli se vám podobná omezení zdají neférová, tak jsou i tak rozhodně o dost spravedlivější než status quo, kvůli kterému je nesčetně cizinců nuceno žít v bídě a nebezpečí, protože si, jak se říká, „vybrali špatné rodiče“. Jestliže můžeme uznat základní právo cizinců na práci pod zaměstnavateli, kteří o jejich ruce a hlavy stojí, a na byt od majitelů, kteří jim ho ochotně pronajmou – a při tom ještě dramaticky obohatíme jak původní obyvatele, tak přistěhovalce samotné – proč to neudělat?

[1] Economics and Emigration: Trillion-Dollar Bills on the Sidewalk? <http://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.25.3.83>

[2] Economic Impacts of Immigration: A Survey <http://211.253.40.86/mille/service/ers/30000/IMG/000000021943/w16736.pdf> Why are Immigrants' Incarceration Rates so Low? Evidence on Selective Immigration, Deterrence, and Deportation <http://econpapers.repec.org/paper/nbrnberwo/13229.htm> A Radical Case for Open Borders <http://econfaculty.gmu.edu/bcaplan/caplan-naik.pdf>

Why Should We Restrict Immigration? <http://econfaculty.gmu.edu/bcaplan/pdfs/whyimmigration.pdf> From Immigrants to Americans: The Rise and Fall of Fitting In <http://www.amazon.com/From-Immigrants-Americans-Rise-Fitting/dp/1442201363>

Bryan Caplan

Autor je profesorem ekonomie na Univerzitě George Masona a autorem knih „Mýtus racionálního voliče“ a „Selfish Reasons to Have More Kids“.

Přeložil Ondřej Trhoň.

SCIENCE FICTION VZÁCNOSTI

Všichni tu scénu známe. Uhlazený kapitán vesmírné lodi přistoupí ke konzoli a požádá: „Čaj. Earl Grey. Horký.“ Počká pár sekund a před ním se zjeví nablýskaný hrnek horkého, perfektně uvařeného čaje. Od středověkých snů o *Zemí peciválů*, kde jsou střechy poseté moučnickými místo šindelů a pečení holubi lítají do našich čekajících úst, přes „zem plnou mlíka“ a „buclatých krav“ z Matuškovy *Už koniček pádí* po replikátor ze Star Treku jsme si představovali světlou budoucnost a zářivé nové světy, které nám poskytnou instantní hojnost. Scény typu „Čaj. Earl Grey. Horký.“ jsou taková klasika, že mají svoje parodie, kde instantní uspokojení preferencí není úplně... uspokojující. „Stroj nesl hrdý název *nutrimatic-ký syntetizér tekutých nápojů*. Arthur se s ním už střetl. Údajně měl produkovat nejširší myslitelnou škálu pitiva, přesně odpovídajícího vkusu a metabolismu uživatele. Když však přišlo k věci, přístroj pokaždé bez výjimky vydal plastický šálek tekutiny, jež se téměř úplně, ale ne zcela naprosto nepodobala čaji.“ (Douglas Adams, *Restaurant na konci vesmíru*, překlad Jana Hollanová, Argo 2008)

Pokud bychom nevěděli, co se mělo stát, a neočekávali bychom, že budoucnost zcela naplní naše fantazie, a pokud bychom neměli jistý objem frustrujících zkušeností s moderními přístroji, které slibují zázraky, ale připravují věci, jež se jim téměř úplně, ale ne zcela naprosto nepodobají, nebyla by ta scéna vtipná.

Ale mně připadá science fiction nejpůsobivější, když jde druhým směrem – když místo představování konce vzácnosti představuje konec hojnosti. Film *Total Recall* ukazuje svět na Marsu, kde je dokonce i vzduch na příděl. Fascinující reboot televizního seriálu *Battlestar Galactica* nás umístí do světa, kde přežilo méně než 50 tisíc lidí, kteří unikli útoku nepřítel.

Přeživší tráví velkou část svého času snahou o přežití ve vesmíru při konstantním a rostoucím nedostatků jídla, vody, paliva, munice a vlastně všeho.

V dílech jako tato – a ano, vím, že jejich představy jsou stejně tak romantické jako představy Star Treku – máme možnost vidět lidské bytosti zahnané na okraj svých schopností, kde musí použít každíčký kousek své geniality, aby přežily. Nebylo nakonec náhodou, že Gene Roddenberry nazval vesmír „poslední hranicí“.

Poslední iterací tohoto druhu vzácnosti je román Andyho Weira *Martan*, premiéra jeho filmové verze byla 2. října 2015. Poprvé jsem se o *Martanovi* dozvěděla z tohoto komiksu XKCD, který popisuje *Martana* jako film vytvořený podle scény v *Apollu 13*, kde jeden chlap říká, že musejí „zjistit, jak tohle připojit k tamtomu za

© 2015 xkcd.cz / xkcd.com

pomoci těchhle věcí, jinak kosmonauti zahynou“.

Byla jsem nalákána.

A není to spoiler, když řeknu, že přesně to je dějem *Martana*. Astronaut Mark Watney je jedním z prvních lidí, kteří navštíví Mars. Když se mise pokazí, musí se jeho posádka evakuovat a Marka nechají na místě. Všichni si myslí, že je mrtvý.

On však nezemřel a zbytek knihy je zachycením detailů vzácnosti, kterým čelí, jeho kreativních pokusů, jak je porazit, a našeho nervydrásajícího napětí, zda přežije ještě hodinu, den, snad tak dlouho, aby ho zachránili. Mark popisuje svoji situaci takto:

////////////////////
Martan a obecně science fiction na téma vzácnosti je dobrou připomínkou nám všem, že skutečným zázrakem trhu není ten skvělý jednotlivec se skvělým nápadem, který přivede k realizaci a prodeji.

„Uvzl jsem na Marsu. Není žádný způsob, jak bych mohl komunikovat s *Hermesem* nebo *Zemí*. Všichni si myslí, že jsem mrtvý. Jsem v *Habu* [prostředí s atmosférou, kde mohli astronauti z jeho mise žít, aniž museli být ve skafandrech], který byl navržen, aby vydržel třicet jedna dní. Když se rozbije oxygenerátor, udusím se. Když se rozbije vodní čerpadlo, umřu žízni. Když se protrhne

Hab, prostě nějak explodují. Když se nestane nic z toho, dojde mi nakonec jídlo a umřu hladu.“

Markovo zhodnocení situace, které končí větou: „Jsem v prdeli,“ se v knize objeví na straně 7. Dalších 360 stránek strávíme sledováním jeho samostatných pokusů, jak se za pomoci vědy dostat z problémů. A pokud jste jako já, nedokážete odložit knihu dřív, než zjistíte, co se stane. Pokud je film udělaný dobře, měl by přinést stejné nervy drásající napětí.

Martan a obecně science fiction na téma vzácnosti je dobrou připomínkou nám všem, že skutečným zázrakem trhu není ten skvělý jednotlivec se skvělým nápadem,

který přivede k realizaci a prodeji. Skutečným zázrakem trhu je, že nám dennodenně spolehlivě dodává všechny nezbytnosti, pro které Mark Watney musí tak zoufale pracovat. A činí tak tím, že nás nechá spolupracovat a rozšířit tuto spolupráci za hranici našeho okamžitého kontextu, do rozšířeného a anonymního světa. Tato spolupráce na dlouhou vzdálenost nám umožňuje přístup k mnoha rozdílným lidským silným stránkám, dovednostem a schopnostem. Když se mohl Mark (který je primárně botanik) spolehnout pouze sám na sebe, uvědomuje si bolestivě, jaké dovednosti mu chybí; dovednosti, se kterými se spoléhal na další členy posádky, specializované na chemii, inženýrství nebo další vědní obory. Sice je postupem času jasné, že dovednosti z botaniky budou klíčovou částí jeho boje o přežití, ale ty ostatní jsou stejně tak důležité a když nemá žádnou možnost s nimi spolupracovat, musí na to jít sám. Je v pozici lidí, kteří si zkoušejí sami od základů postavit toustovač nebo vytvořit sendvič. Čtení *Martana* mě neuvěřitelně bavilo, nemůžu se dočkat filmu. Příběhy jako tenhle a jako *Battlestar Galactica* a další mi umožňují prozkoumat hranice lidských schopností přežít. Ráda navštívím tyto světy, abych se bavila jejich emočními a napínavými vizemi světa ve chvílích, kdy je smrt úplně nejbližší. Ale svět, ve kterém chci žít, je svět, kde nám spolupráce skrze tržní mechanismy přináší filmy o vzácnosti a přežívání, zatímco si za dveřmi kina užíváme hojnosti reálného světa. A jednoho dne se snad dočkám i replikátoru, který přede mnou stvoří nablýskaný hrnek „čaje, Earl Grey, horkého“.

Sarah Skwireová

Autorka je editorkou časopisu Freeman a senior fellow v Liberty Fundu. Je básnička a autorka knihy „Writing with a Thesis“.

Přeložil Martin Pánek.

PREZIDENT POHROMA

Letos v lednu uplynuly již tři roky od chvíle, kdy si Česko zvolilo prvního prezidenta v přímé volbě. Stal se jím Miloš Zeman, který je již počátku politického comebacku, tedy od momentu, kdy zahájil prezidentskou předvolební kampaň, velmi výraznou postavou české politické scény. Dlouhodobě se mu daří strhávat mediální pozornost, současně ovšem také rozdělovat společnost na dva nesmiřitelné tábory. Přestože je Zeman teprve za polovinou mandátu, již nyní se spekuluje o jeho účasti v příštích volbách, kterých by se případně zúčastnil jako velký favorit. Přestože mě nepřestává fascinovat, jak snadno se nechávají Zemanovi odpůrci prezidentovými provokacemi vyprovokovat a s jak velkou dávkou hysterie proti němu vystupují, rovněž si jako oni myslím, že Zemanovo zvolení je velkou pohromou, která škodí rozvoji svobody v Česku. Pokusím se vysvětlit proč.

//////////////////////////////////////
 Důležitější než ideje jsou významné posty, které slouží jako odměna za (mezi)stranickou loajalitu. Tak vypadá politické prostředí, které Miloš Zeman spoluvytvořil a které mu stále přináší ovoce.

Z povahy zdejšího politického režimu nenáleží hlavě státu příliš významná role. Jinými slovy, mělo by nás více trápit počínání premiéra nebo ministrů klíčových rezortů. Jenže Zeman je ztělesněním několika charakteristik, které samy o sobě působí jako poměrně neškodné zbraně, avšak když se spojí dohromady, dokážou vynaložit ničivou sílu. Pojďme se na ně podívat.

© David Sedlecký

Levičák a pragmatik moci

Prezident nedisponuje žádným nástrojem, který by mu umožňoval přímo prosazovat své politické názory. Jelikož je ale postavou, které veřejnost i média často naslouchají, má velké šance ovlivňovat svými názory veřejné mínění. A to je u Zemana kámen úrazu. Již od devadesátých let je propagátorem vysokých daní. Levicovní voliči si zvykli slibům o zdanění bohatých naslouchat a levicové strany si zvykly si tento

slib zahrnovat do svých programů.

Zeman je ale také proslulým pragmatikem moci. Jako spoluvůdce opoziční smlouvy u nás pomohl slovy Karla Hviždaly k rozjezdu „absolutně korupčního obsazování straníků do dozorčích rad a představenstev v podnicích se státní účastí i v úřednickém aparátu“. To vedlo k postupnému smazávání ideologických rozdílů mezi pravici a levici. Reprezentanti ODS a ČSSD spolu byli donuceni spolupracovat

a naučili se navzájem držet v šachu prostřednictvím citlivých informací, které na sebe postupně získali. V takovém prostředí se pak s myšlenkami nakládá velmi pružně. Důležitější než ideje jsou významné posty, které slouží jako odměna za (mezi)stranickou loajalitu. Tak vypadá politické prostředí, které Miloš Zeman spoluvytvořil a které mu stále přináší ovoce. Všimněte si, jak často se prezidenta zastane někdo z příslušníků starší garnitury ODS.

Národovcem na stará kolena

Hraní na národoveckou strunu je u Miloše Zemanem novějším fenoménem, který vygradoval s imigrační krizí. Výroky na adresu před válkou utíkajících nebožáků ve stylu „Nikdo vás sem nezval“ či „Tahle země není pro všechny“ nebo označení příchodu běženců do Evropy za organizovanou invazi s cílem ovládnout Starý kontinent rozhodně neprospělo protipřístěhovaleckým náladám uvnitř české společnosti. Padají-li z úst člověka, jenž je mnohými považován za nejvýznamnější společenskou autoritu, mají jinou váhu, než když je pronese bodrý štamgast v naší oblíbené hospodě.

Konvičkův parták

Zeman se proti přijímání uprchlíků stavěl již od začátku, ovšem dá se říci, že tak činil z relativně umírněné pozice. Zdálo se, že na toto téma bude chtít diskutovat především se zastánci pomoci uprchlíkům. Zeman se držel stranou od pouličních extremistických křiklounů typu Okamury či Konvičky.

Moment, kdy se s předsedou Bloku proti islámu (spolek, který má nemalé politické ambice a věří v úspěch v příštích krajských i parlamentních volbách) objevil na jednom pódiu, však znamenal zásadní zlom v chápání hranice mezi zdrženlivými odpůrci imigrace a těmi, kteří se neštítí xenofobního populismu a výzev k násilí. Společným vystoupením po boku Martina Konvičky Zeman de facto legitimizoval nenávislné názory, kterých se předseda Bloku proti islámu opakovaně dopouští. Z těch nejodpudivějších jmenujme návrh na zřízení koncentračních táborů pro muslimy.

Prapodivná zahraniční orientace

Přestože má Zeman k národovectví čím dál blíže, není žádným zápečníkem. Čas od času se vydá na zahraniční návštěvu. Trochu zarážející je však kurz, kterým se vydává. Když jsem nedávno viděl mapu vypracovanou serverem Demagog.cz, která zvyrazňovala 24 zemí (od té doby se jejich počet jistě rozšířil), v nichž Zeman vykonal oficiální návštěvu, udivilo

mě nejen to, kolik z nich se nachází na východní polokouli, ale především i fakt, jak často frekvencované jsou u českého prezidenta státy nedotčené demokracií, občanskými svobodami a lidskými právy.

////////////////////// ↙

Zmiňované charakteristiky Miloše Zemana společně s každodenní porcí prezidentských urážek a tzv. bonmotů odvádějí pozornost od politických záležitostí, které jsou dle mého soudu mnohem významnější. V takovém prostředí lépe procházejí zákony, které komplikují život českým občanům, podnikatelům či zaměstnancům.

Nejsem z těch, co si myslí, že by se reprezentanti demokratických zemí neměli s reprezentanty autoritářských režimů vůbec bavit. Chápu, že dialog může za jistých okolností přispět k tomu, že si představitelé autoritářských režimů uvědomí potřebu přiznat svým občanům alespoň některá práva a svobody. Ale v Zemanově případě to až příliš zavání podlézavostí či lhostejností k obhajobě demokratických a lidskoprávních principů (o takových principech na zahraničních návštěvách zpravidla mlčí). V pořádku mi nepřijde ani fakt, že Zemanovu cestu z Číny financují podnikatelé, kteří mu dělají doprovod na audienci u čínského prezidenta. A kapitolou samou o sobě jsou Zemanovy vztahy s Ruskem. Washington Post označil Zemana za jeho proruské postoje jako „faktického mluvčího Kremle“. Jistě se můžeme bavit o tom, nakolik jsou tato ostrá slova oprávněná, nicméně nelze nevidět, že jim prezident nahrává. Stačí se porozhlédnout po týmu jeho poradců nebo se pozastavit nad tím, kým

se nechává zvat na konferenci a s jakým stanoviskem na nich vystupuje.

Dělá si, co chce. On totiž může

Jenže zkuste Zemana za styky s Kremlem kritizovat. Bude mu to jedno. Okázale vám naznačí, kdo je on, jakou má moc a kdo jste proti němu vy. Ve svém papalášství si libuje. Dělá mu dobře, když může demonstrovat svou moc ve chvíli, kdy odmítne jmenovat univerzitní profesory nebo naopak udělí státní vyznamenání svým přátelům a dlouholetým podporovatelům. On zkrátka může. Může mít také za kancléře člověka, který už tři roky vykonává funkci bez nutné bezpečnostní prověrky. Jak je to možné? Na to pan prezident odpovídat nemusí. Stačí se přihlouple usmát a pokud možno udělat z tazatele pitomce. Nebo vypustit Ovčáčka. Prezidentův mluvčí Jiří Ovčáček přispěchá svému šéfovi na pomoc, kdykoliv je třeba. Svou úlohu zvládá dokonale. Exceluje schopností vymýšlet si tak absurdní vysvětlení, že se mediální pozornost rázem soustředí pouze na něj a prezident získá v nevhodnější chvíli ztracený klid zpět.

Odvádí pozornost od nebezpečných zákonů

Všechny výše zmiňované charakteristiky Miloše Zemana společně s každodenní porcí prezidentských urážek a tzv. bonmotů odvádějí pozornost od politických záležitostí, které jsou dle mého soudu mnohem významnější. V takovém prostředí lépe procházejí zákony, které komplikují život českým občanům, podnikatelům či zaměstnancům. Ať už jde třeba o zákon týkající se kontrolního hlášení u DPH; novelu týkající se změny v platbě za elektřinu, kdy bude hrát větší roli jistič než skutečná spotřeba; nebo zákon počítající s pokutou za urážku úředníků. V takovém prostředí se zvyšují šance na úspěch těch, kteří usilují o maximální koncentraci ekonomické, politické a mediální moci. A to je na Zemanovi to nejdůležitější. Odvádí pozornost. Je jako falešný turista, který po vás chce ukázat cestu na mapě, zatímco vám jeho

kumpáni prošacují kapsy, což zjistíte až doma.

Hledejte protikandidáta, nebo mu tu aspoň už znovu neházejte

No a co teď vlastně s tím? Jsou před námi ještě dva roky Zemanova prezidentování. Do té doby je třeba najít kandidáta, který přinejménším napáchá méně škody a navíc bude schopný oslovit široké vrstvy voličů, kteří mají Zemana po krk. To už jsou velké ambice, které jsou nad síly samotných čtenářů tohoto článku. Na ně mám skromnější prosbu. Až zase půjde do tuhého, tak se vyvarujte podpory Zemana coby menšího zla. Pokud jste tak učinili v minulých volbách, tak se vám to krutě nepovedlo. Pro svobodu v Česku jste udělali to nejhorší, co jste mohli.

Marek Numerato

Autor je šéfredaktorem webziny Human Action a členem redakční rady Laissez Faire

////////////////////// ↙

Miloš Zeman:

- ▶ třetí prezident samostatné České republiky
- ▶ první prezident zvolený přímou volbou
- ▶ v prvním kole voleb v roce 2013 měl celkem 8 soupeřů
- ▶ ve druhém kole se utkal s Karlem Schwarzenbergem
- ▶ ve druhém kole získal 54,8 % hlasů (přes 2,7 milionu hlasů)
- ▶ funkční období Miloše Zemana potrvá do roku 2018
- ▶ předpokládá se, že se poté bude ucházet o post hlavy státu znovu.

////////////////////// ↙

MŮŽE VÁS VLÁDA USA POTRESTAT PODLE ZÁKONA O ÚČETNICTVÍ, KDYŽ ZAHODÍTE RYBY?

John Yates chytal ryby v Mexickém zálivu, když ho zastavila federální kontrola, která zjistila, že se na lodi nachází podměrečný kanic červenohnědý – v rozporu s federálními předpisy. Kontrola nařídila kapitánu Yatesovi, aby tyto ryby držel oddělené od ostatních,

ale Yates nařídil své posádce, aby je hodila přes palubu. To vyústilo v obžalování Johna Yatese podle zákona Sarbanes-Oxley Act z roku 2002, který říká, že trestem odnětí svobody až 20 let bude potrestána osoba, která „vědomě pozmění, zničí, znehodnotí, zakryje, zfalšuje jakýkoliv záznam, dokument

nebo hmotný objekt, nebo do nich zanesou nesprávný údaj, s úmyslem pozdržet, omezit nebo ovlivnit federální vyšetřování“. U soudu Yates argumentoval tím, že Sarbanes-Oxley Act se týká účetnictví (byl přijat na ochranu akcionářů po skandálech Enronu apod.) a že je tedy nutné rozumět

hmotným objektem něco, co se týká záznamů, ne ryby. Soud Yatesovi nevyhověl a odsoudil ho ke třiceti dnům vězení. Yates se však nedal a případ nakonec po téměř osmi letech doputoval k Nejvyššímu soudu USA, kde nejtejnějším rozdílem 5:4 vyhrál, Yates v. United States (2015). (mp)

SOUDCEM NEJVYŠŠÍHO SOUDU V ARIZONĚ SE STAL LIBERTARIÁN

6. ledna 2016 jmenoval arizonský republikánský guvernér Doug Ducey soudcem Nejvyššího arizonského soudu Clinta Bolicka. Clint Bolick je libertariánský právní teoretik a spoluzakladatel neziskové organizace *Institute for Justice*,

jejíž hlavní náplní práce je soudit se s vládou Spojených států popř. se státními vládami a rušit protiústavní předpisy. Institut se specializuje na svobodnější školství, vyvlastňování, financování politických kampaní nebo větší ekonomickou svobodu.

Pětkrát dotáhl svoji kauzu až před Nejvyšší soud USA, z toho čtyřikrát odešel vítězně. V roce 1996 úspěšně bránil dům vdovy před vyvlastněním pro kasino vlastněné Donaldem Trumpem. Clint Bolick je známý svým názorem, že soudci mají být

mnohem aktivnější v rušení protiústavních zákonů, aby naplnili literu ústavy podle smyslu, v jakém byla ke konci 18. století přijata. Na počest jeho jmenování tedy zveřejňujeme jeho vlastní článek *Potlesk pro soudcovský aktivismus*. (mp)

POTLESK PRO SOUDCOVSKÝ AKTIVISMUS

Soudcovský aktivismus se stal obvyklým pejorativem, zvláštním bodem shody mezi červenými a modrými. Právce i levice zatracuje soudy za to, že ruší politická rozhodnutí, která oni podporují. Obě strany by zredukovaly soudní ústavní kontrolu činnosti ostatních složek veřejné moci – což není role, kterou soudy zastávají příliš často, ale naopak příliš málo. Samozřejmě si soudy zaslouží kritiku, když přejímají zákonodárskou nebo výkonnou moc – když nařizují, aby se zvedly daně, přebírají kontrolu nad školním systémem nebo věznicemi, nebo dávají

regulatorním agenturám širokou zákonodárskou autoritu. Ale je lepší toto chování nazývat tím, čím skutečně je, což není „aktivismus“, ale bezpráví. V protikladu tu máme soudcovský aktivismus – definovaný jako soudy držící vládu, parlament a státní vlády v jejich ústavních limitech – a ten je nezbytný k ochraně svobody jednotlivce a vlády práva.[1]

Soudní přezkum

Soudní přezkum, pravomoc zneplatnit protiústavní zákony, je nezbytný v systému republikánské vlády, kterou ustavila americká ústava. Soudy, říká James

Madison, poskytnou „neproniknutelný val proti přisvojování moci ve výkonné a zákonodárné moci“ a „přirozeně budou vedeny k obraně proti každému neoprávněnému zásahu do práv, která jsou výslovně uvedena v ústavě“. Konzervativci dlouho útočili na soudcovský aktivismus, v nedávné době se přidala i levice. Nyní, když jsou sociální stát a další jejich oslavované politické cíle zakotveny v zákonech, zastává mnoho levičáků volání soudce Nejvyššího soudu Stephena Breyera po „soudcovské přiměřenosti“. Levicí nově nalezené sebeomezování prostupovalo schvalovacími

slyšeními budoucích soudců Nejvyššího soudu Johna Robertse a Samuela Alita, kteří byli nařeční ze záliby v pravicovém soudcovském aktivismu. Levicoví kritikové citují statistiky, které ukazují, že Nejvyšší soud byl pod předsedou Williamem Rehnquistem aktivističtější ve zneplatňování federálních zákonů než kterýkoliv jeho předchůdce. Pravda. Avšak počet rozhodnutí, která zrušila něco z činnosti výkonné nebo zákonodárné moci, bledne ve srovnání s nárůstem federálních zákonů a regulací během stejné doby. Trvalo 169 let od založení federální sbírky

zákonů, než dosáhla 11 472 stran – a pouze dalších čtyřicet let, než se toto číslo zečtyřnásobilo. V roce 1960 čítala federální sbírka zákonů 22 tisíc stran, dnes toto číslo vyrostlo o více než 700 %. Příznivci soudcovské zdrženlivosti tvrdí, že soudy jsou špatně vybaveny na to, aby korigovaly rozhodnutí zákonodárců. Pokud by zákonodárci pečlivě zvažovali obsah a ústavnost zákonů, mohl by tento argument mít váhu. Ale naši zákonodárci málokdy vůbec čtou ty složité zákony, které schvalují a které jsou až příliš často manipulovány vnějšími zájmy. Naproti tomu soudci pečlivě prosívají argumenty a důkazy prezentované oběma stranami. A měli by. Soudy, které pouze ze slepé „zdrženlivosti“ dávají razítko na jakýkoliv zákon nebo jakékoliv rozhodnutí vlády, jež jim přijde na stůl, utíkají před svojí nezbytnou ústavní rolí.

////////////////////// ↙

Soudy, říkal James Madison, poskytnou „neproniknutelný val proti přisvojování moci ve výkonné a zákonodárné moci“ a „přirozeně budou vedeny k obraně proti každému neoprávněnému zásahu do práv, která jsou výslovně uvedena v ústavě“.

Proti demokracii?

Navíc je soudcovská zdrženlivost vůči „demokratickým procesům“ mimo téma, protože stále více regulací je vytvářeno byrokraty, kteří nemají demokratickou odpovědnost v žádném smysluplném pojetí toho výrazu. Nejexpozivnější růst lokálních vlád nastal v posledních desetiletích v regionálních regulátorech, kteří jsou typicky odpovědní politikům (pokud vůbec někomu), ne voličům. Ironií je, že soudy typicky dávají přednost „odbornosti“ těchto regulačních úřadů, než aby pečlivě zkoumali, zda jejich činnost vyhovuje nejenom ústavním předpisům,

© Andrey Popov / dollarphotoclub

ale také obrovským zákonodárným a výkonným pravomocem, které byly na tyto úřady delegovány. Koneckonců jsou levičáci a konzervativci ve svých útocích na soudcovský aktivismus beznadějně subjektivní a nekonzistentní. Vezměme si dva případy z 90. let. V jednom zrušil Nejvyšší soud Spojených států coloradský zákon, který zakazoval lokálním vládám přijímat antidiskriminační zákony, které chránily homosexuály. V dalším zrušil tento soud newjerseyský zákon, který zakazoval skautům vylučovat homosexuály. V obou případech chránil soud svobodu sdružování, přičemž našel, že výkon demokratické moci na úrovni státu byl protiústavní. Podobné případy, podobné principy, stejné výsledky.

////////////////////// ↙

Trvalo 169 let od založení federální sbírky zákonů, než dosáhla 11 472 stran – a pouze dalších čtyřicet let, než se toto číslo zečtyřnásobilo. V roce 1960 čítala federální sbírka zákonů 22 tisíc stran, dnes toto číslo vyrostlo o více než 700 %.

Většina levičáků podporovala výsledek v prvním případě a odsuzovala ten druhý jako soudcovský aktivismus; většina konzervativců dělala přesný opak. Proti čemu kritici vlevo i vpravo opravdu protestují, je neutrální aplikace ústavních principů, pokud poškozuje jejich vytoužený politický výsledek.

Soudcovská abdikace

Zatímco soudcovský aktivismus je předmětem rázných útoků, mnohem větší problém představuje soudcovská abdikace na jejich ústavní povinnost chránit práva jednotlivce. Soudy rutinně aplikují předpoklad ústavnosti na většinu přijatých zákonů a regulací, což naklání hrací hřiště proti jednotlivcům, jejichž práva jsou poškozena. Co je ale mnohem horší, soudy interpretovaly Ústavu tak, že z ní v podstatě vypustily životně důležitou ochranu práv jednotlivce, jako třeba ochranu před vládním zasahováním do nedotknutelnosti smluv a svobod a výsad občanství. Otcové zakladatelé chápali, že toto nejsou ezoterická témata, nýbrž témata, která se bezprostředně dotýkají opravdových práv opravdových lidí. Ve svém nechvalně proslulém rozsudku ve věci *Kelo v. City of New London* rozšířil Nejvyšší soud pravomoc nuceného vyvlastnění za jeho ústavní omezení – veřejné užití

– do mlhavé sféry veřejného prospěchu. Takže „zdrženlivost“ vůči zákonodárcům a dalším složkám veřejné moci má za výsledek volně přístupný majetek, kdy se soukromý majetek vezme občanovi A a předá občanovi B – což je přesně to nebezpečí, před kterým se nás Otcové zakladatelé snažili ochránit. Stejně jako s majetkem to dopadlo s tradičními svobodami podle common law, jako je třeba právo pracovat v legálním zaměstnání. Tvrdé lekce soudcovské zdrženlivosti a abdikace dostáváme v této zemi pořád dokola.

Ochrana monopolů

Když se Leroy Jones a jeho partneři snažili vybudovat novou taxikářskou firmu v Denveru, měli všechno, co potřebovali: zkušenost jako řidiči, nevyslyšenou tržní poptávku a kapitál; tedy všechno kromě „certifikátu veřejné vhodnosti a nezbytnosti“ od Coloradské komise veřejných služeb. Když se o ni ucházeli, dostali stejnou odpověď jako každý nový taxikářský uchazeč od druhé světové války: přihláška zamítnuta. Pan Jones dal k soudu pravomoc této vládní komise udržovat monopol, ale odešel s prázdnými rukama. Bohužel byla klauzule o „svobodách a výsadách“ (v orig. „privileges or immunities“ – pozn. překl.) ze 14. dodatku Ústavě –

kteřá byla navržena přesně proto, aby chránila svobodu podnikání před vládními zásahy – před více než sto lety vykoučána v tzv. Slaughterhouse Cases z roku 1873. (V těchto případech podržel Nejvyšší soud většinou 5:4 státní monopol na jatka v Oregonu, čímž zrušil podnikání desítkám řezníků a nulifikoval ústavní ochranu podle této klauzule.)

Ne díky soudům, aspoň v případě pana Jonese, ale díky zájmu médií byli regulátoři zostuzeni a povolání k provozování taxislužby mu nakonec udělili.

Když se s ním správně zachází, může být soudcovské kladívko Davidovým kladivem proti

Goliášovi velké vlády. V našem ústavním pořádku jsou soudy jedinou institucí navrženou k ochraně jednotlivce proti tyranii většiny – a proti zájmovým skupinám s přerostlým vlivem. Rehnquistův soud začal omezovat protiústavní výkon veřejné moci v oblastech, jako jsou majetková práva, rovnost před zákonem, obchod a federalismus, které předchodí soudy nechaly divoce běžet. Ale ke konci Rehnquistovy éry začal zápal tohoto soudu opadat. Teprve uvidíme, zda bude Robertsův soud směle ochraňovat svobodu, jak zamýšlela Ústava.

////////////////////// ↙
Když se s ním správně zachází, může být soudcovské kladívko Davidovým kladivem proti Goliášovi velké vlády.

Všichni máme zájem na tom, aby se ukázala, že bude. Protože s tím, jak se zvětšuje vláda, záleží na ochotě soudů zkorigovat její excesy. V dobrém i špatném jsou soudy poslední linií obrany proti vládě, která s ostrými okovy pošlapává svobodu jednotlivce. Když soudci přísahají věnost

Ústavě, musí si být vědomi nebezpečí překročení pravých limitů soudcovské moci, ale také mnohem většího nebezpečí abdikace na tuto moc.

[1] Libertáři začali v posledních letech používat spíše pojem *judicial engagement* (tedy něco jako soudcovské zapojení, soudcovská angažovanost), který má lepší zvuk než *judicial activism*. V překladu ale necháváme pojem tak, jak byl v původním článku. – pozn. překl.

Clint Bolick

Autor je soudcem Arizonského nejvyššího soudu a autorem knihy *David's Hammer: The Case for an Activist Judiciary*

Přeložil Martin Pánek.

SCI-FI PRÁVO //////////////////////// ↙

DARTH VADER A OCHRANA SMLUV

Jedna z mých pedagogických inovací při výuce ústavního práva je užívání „změny“ dohody s Landem Calrissianem, kterou v *Impérium vrací úder* provedl Darth Vader, čímž ilustruji důležitost ústavní ochrany kontraktů, která zakazuje přijímat zákony, které ruší závazky plynoucí ze smluv.[1] Vláda oprávněná odvolat závazky

plynoucí ze svých smluv nejenže pošlapává práva svého lidu, ale nakonec ubližuje sama sobě, protože mnoho lidí s ní nebude v budoucnu chtít spolupracovat. Zde je přepis dialogu z relevantních scén. Po druhé scéně se Lando obrátí proti Impériu, což nakonec vede k jeho pádu. Pomůže Lukovi a princezně Leie utéci z Oblačného města, a tím pokazí Vaderův plán.

Později v *Návratu Jediů* je to Lando, kdo vede úspěšný útok na druhou Hvězdu smrti. Pokud by Ústava Impéria obsahovala soudně vymahatelnou ochranu smluv, mohl Lando uhájit svoje práva před soudem a rebelie by byla poražena.

Lando: Lorde Vadere, co Leia a wookiee?

Darth Vader: Nikdy nesmějí opustit toto město.

Lando: [rozčilený] To jsme si nedohodili! Ani to, že Hana dostane námezdní lovec!

Darth Vader: Případá vám, že s vámi jednáme nefér?

Lando: [po odmlce, nervózně] Ne.

Darth Vader: Dobře. Bylo by nešťastné, kdybych tu musel nechat vojáky.

Lando: [pro sebe] Ta dohoda je čím dál horší!

[Později]

Darth Vader: Calrissiane, odvedte princeznu a wookieho k mé lodi.

Lando: Říkal jste, že zůstanou ve městě pod mým dohledem!

Darth Vader: Měním naši dohodu. Modlete se, abych ji nezměnil ještě víc.

V jiném článku[2] jsem argumentoval, že kritika císaře Palpatina je často neoprávněná. Ale spolu s Vaderem to podělali, co se ochrany smluv týče.

Dnes je 110. výročí nechvalně proslulého (a správného) rozsudku Nejvyššího soudu v případě *Lochner v. New York*, který obhájil smluvní svobodu tím, že zrušil „nerozumné, nepotřebné a arbitrární“ regulace obchodu. Ačkoliv tento zákaz zásahu do smluv byl od New Dealu zapomenut, Ústava USA stále (většinou) brání státům v porušování smluv, které samy uzavřely.

À propos, podle traileru k nové epizodě *Star Wars* se zdá, že Impérium skutečně padlo a bylo nahrazeno novým režimem, „Prvním řádem“. Vader měl dodržovat svoje smluvní závazky – je to prostě lepší pro byznys.

[1] V ústavním právu Spojených států amerických jde konkrétně o tzv. Contract Clause, článek 1, oddíl 10, první věta Ústavy USA: „Žádný stát nesmí [...] přijmout [...] zákon porušující závazky smluv.“ https://en.wikipedia.org/wiki/Contract_Clause
[2] Leadership Principles of the Galactic Empire <http://volokh.com/2012/03/06/leadership-principles-of-the-galactic-empire/>

Ilya Somin

Autor je profesor práva na George Mason University. Bloguje na webu *Volokh Conspiracy*.

Přeložil Martin Pánek.

© LstonWallace / Deviantart

(NEJHLOUPĚJŠÍ) VÝROK MĚSÍCE //////////////////////////////////////

„Situace, ve které se nyní ocitla veřejnoprávní média v Polsku, je extrémně znepokojivá. Směřuje v podstatě k jejich zestrátnění a následnému zrušení. Spolu s nimi tak zmizí pro Poláky i jakákoli možnost přístupu k nezávislým informacím. Komerční média totiž nikdy nebudou garantovat svoji izolaci od ekonomických nebo politických vlivů,”

uvedl 7. ledna v tiskové zprávě generální ředitel České televize Petr Dvořák.

Kéž by měl Petr Dvořák pravdu a nová vláda strany *Právo a spravedlnost* (což je zřejmě klasický případ antinázvu – podobně jako kdysi u „demokratických republik“) skutečně chtěla veřejnoprávní média zrušit! V Laissez Faire

bychom tomu tleskali. Je totiž evidentní, že informovat umí i komerční média, často mnohem kvalitněji než jejich státem financovaná nekalá konkurence. Těžko si ale představit médium pod větším politickým tlakem

než veřejnoprávní televize, jejíž radu vybírá parlament a jejíž výnosy stanovuje taktéž parlament výší koncesionářských poplatků a regulacemi množství reklamy. A jak říkal Thomas Jefferson:

„Nutit člověka, aby přispíval na propagaci názorů, se kterými nesouhlasí, je hříšné a tyranské.”

(mp)

VE SLUŽBÁCH SVOBODY //////////////////////////////////////**CATO INSTITUTE**

Cato Institute je libertariánský think tank a výzkumná organizace se sídlem ve Washingtonu. Založen byl již v roce 1974 pod názvem Charles Koch Foundation. V roce 1976 se přejmenoval na Cato Institute, do češtiny doslovně přeloženo jako Catonův institut. Název je odvozen z Cato's Letters, tedy od série esejů pojmenovaných po římském státníkovi Catonovi mladším. Šlo o eseje, které byly publikovány v Anglii v 18. století a představovaly vizi společnosti bez nadměrné vládní moci. Cato Institute se řídí heslem „individuální svoboda, omezená vláda, volný trh a mír“, z čehož lze odvodit, jaká stanoviska ve veřejné debatě představitelé tohoto think-tanku zaujmají a obhajují. Bojují proti vládním regulacím, podporují nejvyšší míru občanských svobod a patří například k zastáncům liberální imigrační politiky či dekriminalizace a liberalizace drog. Kromě americké politiky se washingtonský think-tank věnuje i mezinárodní politice, a to prostřednictvím Centra pro globální svobodu a prosperitu. Cato Institute se zaměřuje na rozsáhlou publikační činnost, která zahrnuje akademické časopisy či periodika věnující se politickým tématům nebo třeba stanoviskům k rozhodnutím Nejvyššího

soudu. K významným aktivitám patří i webové projekty, z nichž můžeme jmenovat například Libertarianism.org (jakýsi rozcestník o základech libertariánské teorie i praxe) či Cato Unbound (debata čtyř účastníků na vybrané téma) nebo HumanProgress (web s množstvím dat, grafů a map

o lidském pokroku). Cato Institute využívá k oslovení veřejnosti všech moderních prostředků včetně sociálních sítí, videí a podcastů. Cato Institute pořádá konference, jejichž účastníky bývají významní hosté z celého světa (v minulosti třeba Alan Greenspan a Ben Bernanke z Fedu nebo český

prezident Václav Klaus). Spolupracovníky Cato Institutu bylo v minulosti i několik držitelů Nobelovy ceny (G. Becker, M. Freidman, F. Hayek nebo R. Coase). Po jednom z nich, Miltonovi Friedmanovi, se jmenuje i cena, jíž Cato Institute každé dva roky odměňuje vybrané osobnosti za významný přínos pro lidskou svobodu. Institut je financován z darů individuálních podporovatelů a částečně i korporací, nepřijímá však žádné vládní dotace. Založeno: 1974
Prezident a CEO: Peter N. Goettler
Webové stránky: www.cato.org

(mn)

BITCOIN, PENÍZE BUDOUCNOSTI

Historie a ekonomie kryptoměn,
stručná příručka pro úplné začátečníky

**DOMINIKSTROUKAL
JANSKALICKÝ**

BITCOIN.STROUKAL.CZ

MÝTUS RACIONÁLNÍHO VOLIČE 2016

V roce 2007 jsem vydal publikaci *Mýtus racionálního voliče: Proč v demokracii vítězí špatná politika*. V každém prezidentském volebním cyklu mě lidé žádají o aktualizaci a já jim odpovídám: „Nic podstatného se nezměnilo.“ Ale rok 2016 opravdu vypadá jako vybočení z normálu. Zde je moje zamyšlení:

1. Ačkoliv veřejnost běžně vykazuje to, co jsem nazval protitřžním před-sudkem (anti-market bias) a před-sudkem proti cizincům (anti-foreign bias), tak roku 2016 to nabylo neslýchaných rozměrů. Sanders je ztělesněním protitřžního předsudku a Trump ztělesněním předsudku proti cizincům v té nejčistší podobě. Bohužel, mé pozorování, že mediánový americký volič je „umírněný národní socialista – etatista až do morku kostí, jak v ekonomické tak společenské oblasti“ vypadá pravdivěji než kdy dříve.

2. Ačkoliv Sandersovy šance získat nominaci jsou nyní malé, jeho politická filosofie se zdá být bližší mediánovému demokratovi než názory Clintonové. Typický demokrat bude volit Clintonovou kvůli známějšímu jménu a lepším šancím na volební úspěch, ale přesto bude v duchu toužit po Sandersově socialismu.

3. Trumpovy politické názory jsou od mediánového republikána vzdálenější než názory jeho rivalů, ale jeho předsudek proti cizincům přesně zapadá do obecného mínění. Měl jsem dlouho pode-zření, že toto je pro republikány důležité téma, ale nyní to vypadá, že je to dokonce důležitější než všechno ostatní dohromady. Na rozdíl od Sanderse startoval Trump z pozice celonárodně známé celebrity, což se postupně ukázalo jako rozhodující výhoda.

4. V Mýtu racionálního voliče přináším argumenty, proč demo-

kratický systém za normálních okolností vygeneruje lepší politiku, než jakou si veřejnost žádá. Politický systém má v praxi tendenci ohladit ostré hrany protitřžních a proticizineckých pudů a zchladit horké hlavy. V současnosti to vypadá, že jeden z těchto chladících mechanismů začíná selhávat: použití společenského tlaku k zachycení a vyloučení radikálních demagogů.

5. Naštěstí většina ostatních chladících mechanismů zatím zůstala nedotčená. Především: (a) ačkoliv široká veřejnost požaduje šílená politická opatření, tak má odpor ke katastrofálním dopadům těchto šílených politik. To dává politikům silný podnět k tomu chovat se nanejvýš pokrytecky, jakmile se dostanou k moci – a obzvláště když hlásají politiku změny. (b) Mediánový volič udrží pozornost jen krátkodobě. Pokud existují relativně přičetnější elity, tak ty budou mít v delším období více vlivu. (c) Staré dobré pojistky a protiváhy. Prezident stále ještě není neomezený diktátor, takže Kongres, Nejvyšší soud a vlády jednotlivých států mohou velmi ztížit Sandersovi a Trumpovi plnění jejich slibů, i kdyby je tito mysleli zcela vážně.

6. Sanders mě odpuzuje a Trump mě děsí. Dokonce i z impotentního populismu se mi ježí chlupy po těle. Divadlo populismu s kazateli změny mě již připravilo o mnoho hodin spánku. Obzvláště Trump vytrvale proniká do mojí sociální bubliny.

7. Pokud dáme stranou osobní antipatie, tak skutečné výsledky Trumpova nebo Sandersova prezidentování jsou dnes dost mlhavé. Je snadno představitelné, že za Trumpa by mohla narůst míra deportací nelegálních imigrantů a zákon o migraci z roku 1965 by se

dočkal nějakých přísnějších novelizací. Ovšem stejně představitelné jsou čtyři roky politického patu, kdy by se nestalo vůbec nic.

8. Hlavní obavy roku 2016. Můj osobní odhad pravděpodobnosti vypuknutí války mezi Spojenými státy a nějakou jinou velkou mocností jsou 2 % během prezidentského období. U Trumpa bych tuto pravděpodobnost odhadl na 5 %. Ano, vím, že podle mnohých vyjádření je menším jestřábem než jeho republikánští rivalové a Hillary Clintonová. Ale jeho machistická osobnost a občasně impulzivní poznámky mají podle mého názoru větší predikční hodnotu než jeho veřejná prohlášení.

9. Ani Sanders, ani Trump nejsou důkazem „pravdivosti“ mých teorií. Ty spočívají na stabilních vlastnostech demokratické politiky, nikoliv na nejnovějších bulvárních historkách.

10. Přesto, pokud by voliči byli racionální, tak by Sanders a Trump neměli šanci. Žádný z hlavních kandidátů by neprošel seriózní prověrkou, ale Sanders s Trumpem by vypadli z výběru hned, jakmile by otevřeli ústa.

11. Představte si, že by existovala hispánská verze Donalda Trumpa, která by elektrizovala hispánské voliče obdobnou rétorikou. Oponenti migrace by mohli mít oprávněný strach, že El Donaldo je klasický autoritář jihoamerického stříhu, který má v úmyslu změnit Spojené státy v banánovou republiku. Rychle by pak z toho vyvodili, že Hispánci jsou v jádru autoritáři, kteří se nehodí pro demokracii. Jestli vás rok 2016 nepřesvědčí, že politické externality jsou obousměrnou ulicí, tak vás už nepřesvědčí nic.

Bryan Caplan

Autor je profesorem ekonomie na Univerzitě George Masona a autorem knih „Mýtus racionálního voliče“ a „Selfish Reasons to Have More Kids“.

Přeložil Vladimír Krupa.

Být jenom nejlepší ve státní maturitě vám bude v životě k ničemu.

Nabízíme víc.

ZVEME VÁS NA DNY OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

www.porg.cz

**GYMNÁZIUM
A ZÁKLADNÍ
ŠKOLA**

**PORG
Libeň**

**Nový
PORG**

**PORG
Ostrava**

